

Bir Fen Lisesi Projesi Taslađı

7 Haziran 2014

Ali Nesin / anesin@nesinvakfi.org

Giriş. Eğitim hemen her ülkede olduğu gibi ülkemizde de yaygınlaşmaktadır. Hem eğitim gören çocuk ve genç sayısı hem de eğitim süresi artmaktadır. Örneđin bundan kırk yıl önce üniversite sayısı üçü beşi geçmezken, bugün üniversite sayısı 200'e yaklaşmaktadır.

Demokrasinin d'sinin olduğu her ülkede eğitim er geç yaygınlaşır, çünkü halkın bu yönde bir talebi vardır ve halktan oy almak isteyen siyasetçiler bu talebe cevap vermek zorundadırlar. Ayrıca ekonomik kalkınma ve tüketimin ve üretimin artması için de eğitimi bir halka ihtiyaç vardır.

Verilen eğitimin iyileşmesine de yönelik bir talep vardır. Daha zayıftır belki ama vardır. Bu yönde de ülkemizde yetersiz de olsa adımlar atılmaktadır; daha da atılacaktır.

Öte yandan elit eğitime yönelik bir talep hiçbir toplumda hissedilmez. Elit eğitim kurumları devlet ya da vakıflar tarafından, birkaç ileri düşünceli siyasetçinin inisiyatifiyle ya da aydının önderliğinde, bilinçli bir biçimde ve özel olarak kurulur. Kimileyin de çok köklü kurumlar zamanla ve özel koşullar gereği kendiliğinden elit eğitim kurumuna dönüşürler.

“Elit eğitim” sözünü elitlere verilen eğitim anlamında kullanmıyoruz, yüksek kapasiteli sıradışı öğrencilere sunulan kalburüstü eğitim anlamında kullanıyoruz. Her toplumda elit eğitim kurumları vardır. Sovyetler Birliđi'nde de vardı, Avrupa'nın en ileri ülkelerinde de vardır. Türkiye'de de vardır elbette. Robert Kolej'den başlayarak İstanbul Erkek Lisesi'ne ve fen liselerine kadar pek çok okul ülkemizin elit eğitim kurumlarıdır. Merkezî sınav sisteminin de elit eğitime hizmet ettiğini rahatlıkla söyleyebiliriz.

Eğitimin yaygınlaşmasıyla eğitimin merkezî olarak yürütülmesi kaçınılmaz olarak eğitimin seviyesini düşürür. Çünkü müfredat, eğitim anlayışı, felsefesi ve malzemesi, öğretmenler ve hatta eğitim binaları bile zorunlu olarak ortalamaya, çoğunluğa ve genel ihtiyaca hitap etmek zorundadır. Eğitim sisteminin merkezî olduğu bir ülkede, öğrenci sayısının artmasıyla birlikte zorunlu olarak eğitimin seviyesi düşer, toplum ortalamasının altına iner, kapasitesi yüksek öğrenciler zorlanmazlar ve vasata yönelirler. Bu düşüşten elit eğitim de payını alır mecburen, çünkü o da merkezî idareye bağlıdır. Ülkemizde olan da budur.

Bu nedenlerden dolayı olabilecek en üst seviyede fen liseleri kurmanın ülkemiz açısından elzem olduğunu düşünüyorum.

Aşağıda bu amaca yönelik hazırladığım bir “fen lisesi ilkeleri taslağı” bulacaksınız. Eksikleri, fazlaları, abartıları olabilir. Sadece düşüncelerimi yazıyorum ve katkılarınızı bekliyorum.

Amaç. Amaç, uluslararası düzeyde ve çok yönlü teorik alanda bilim insanı olma potansiyeline sahip mezunlar yetiştirmektir.

Genel Çerçeve. Sıradışı bir eğitim amaçladığımızdan, okul, coğrafyasından binasına, öğretmenlerinden insan ilişkilerine ve eğitim anlayışına kadar farklı olmalı. Öğrenmenin, keşfetmenin, düşünmenin, sorgulamanın bir yaşam biçimi olduğu bir ortam yaratmalıyız. Bireye önem vermeli ve öğrencinin kişiliğini değiştirmeye çalışmamalıyız. Tabii bütün bunları bağlı olduğumuz yasa ve yönetmeliklere uyum sağlayarak yapmalıyız.

Coğrafya. Okul binası şehir dışında olmalıdır çünkü genci alışkanlıklarından ve kalıplarından koparmalıyız. Ancak genci toplumdaki tamamen soyutlamak doğru bir sonuç vermeyeceğinden ve kültür dünyası büyük şehirlerde olduğundan, okulumuz büyük bir şehre yakın olmalıdır. (Matematik Köyü'nün varlığı Şirince'yi cazip kılmaktadır.)

Fiziksel Koşullar. Okulumuzda usta çırak ilişkisi varolmalıdır. Öğretmen, öğretenden çok paylaşılan, yardım eden kişi olmalıdır. Öğrenci öğretmeni bir dostu, bir yakını olarak algılamalıdır. Öğretmenlerle öğrenciler birbirine yakın mekânlarda oturmalı, günlük yaşamda da bir arada olmalıdır. Bu da ancak disiplin anlayışı ve öğretmen-öğrenci ilişkisi farklı bir ortamda mümkündür.

Çalışma Mekânları. Standart bir yatılı okulda yatakhaneler ve derslikler kesin bir çizgiyle ayrılmıştır ve aralarında belli bir mesafe vardır. Kurumumuzda öğrenme ve araştırma bir yaşam biçimi olacağından, konaklamayla ve derslikle içiçe olmalıdır.

Konaklama. Yatakhaneler (daha doğrusu odalar) en fazla dörder kişilik olmalıdır. Öğrencinin yaşı büyüdükçe ikiye kişilik ve son iki yılında teker kişilik odalarda kalmalıdır çünkü öğrencinin kişiliğinin gelişmesi ancak kişisel yaşam alanının varlığıyla mümkündür. Ayrıca binalar insanî boyutta olmalıdır, mümkünse iki katı aşmamalıdır.

Etüt. Küçük sınıflar için etüt yapılmalıdır. Büyük öğrenciler odalarında ya da kütüphanede çalışabilmelidir.

Günlük İşler. Okulunu benimsemesi ve sorumluluk taşıyabilmesi açısından öğrencilerin mutfak, temizlik, bahçe gibi günlük işlerde öğrencilerin çalışanlara yardımcı olması önemlidir. Bu işler ekip halinde ve dönüşümlü olarak yapılmalıdır.

Güven. Öğrenciye güven esas olmalıdır. Sınavlarda gözetmen olmamalıdır. Öğrenci kopya çekmemelidir.

Eğitim Biçimi. Öğrencinin her şeyi kendi kendine keşfetmesini beklemek gerçekçi bir yaklaşım değildir. Öte yandan öğrencinin derslerde pasif dinleyici değil, aktif olmasını sağlamak gerekir. Bu amaçla öğrenciler derslerde sık sık sunum yapacak ve öğrenciler arası seminerler teşvik edilecektir.

Öğrencinin Derslerle İlişkisi. Öğrenci için derse girmek bir zevk olmalıdır ve öğrenci azarlanmaktan, zayıf not almaktan, ödevini yapmamış olmaktan çekinmemelidir. Öğrencinin çalışması ve çaba göstermesi öğrenciye saygı için yeterli neden olmalıdır. Öte yandan öğrenciye tembellik hakkı da verilmelidir. Ve sanırım en önemli nokta, öğrenciye başarısızlığa hakkı olduğunu anlatabilmektir.

İdeoloji ve İnanç. Öğrencilere herhangi bir biçimde ideolojik ya da dinî baskı yapılmayacaktır. Her öğrencinin inancına saygı duyulacak, kendini ifade etmesi ve inançlarının gereğini yerine getirmesi engellenmeyecektir. Ayrıca öğrenciler arası diyalog ve tartışma zeminleri hazırlanacaktır.

Eğitim Dili. Beğenelim ya da beğenmeyelim, bugün dünyanın bilim dili İngilizcedir. Ayrıca öğrencilerimizin bir kısmı üniversite eğitimi için yurtdışına gidebilirler. Bu nedenlerle mutlaka ilk yıl hazırlık sınıfında İngilizce eğitimi verilmelidir. Dersler hocasına göre İngilizce ya da Türkçe verilebilir. Bilim ders kitaplarının da büyük çoğunlu İngilizce olması tercih edilmelidir.

Öğretmenler. Öğretmenlerimiz Türk ya da yabancı olabilir. Üniversite öğretim üyeleri de ders verebilirler. Ya da öğrencilerimiz bir üniversiteden ders alabilirler. Okula sık sık değişik konularda uzman konuşmacı gelmelidir.

Öğretmenlerin esas olarak iki görevi vardır: Öğrenciye yol göstermek ve hayata karşı bir duruş göstermek.

Sosyal Yaşam. Öğrenciler haftada bir (bir saat uzaklıktaki) İzmir'e ya da Kuşadası'na gitmeli, sinemayla, tiyatroyla, sanatla haşır neşir olmalı.

Öğrenci Sayısı. Amacımıza ulaşmak için az sayıda öğrenci kabul etmeliyiz. Her sınıfta en fazla 25 öğrenci olmalı ve şube sayısı ikiyi aşmamalıdır.

Sanat ve Spor. Eğitimin olmazsa olmazlarıdır. Her ikisi de teorisi ve pratiğiyle yapılmalıdır. Bir gencin kaybetmeyi öğrenebilmesi için özellikle takım sporları birebirdir, çünkü takım halinde kaybetmek tek başına kaybetmekten daha kolaydır. Ayrıca okulda sık sık film ve tiyatro gösterileri ve konserler yapılmalıdır, müzeler ve sergiler ziyaret edilmelidir.

Hobi. Her öğrencinin bir hobisi olmalıdır. Hobi, alkış dahil hiçbir getirisi olmayan, "bedava" bir uğraş olmalıdır.

Uzmanlaşma. Her öğrencinin bir uzmanlık alanı olmalıdır. Bu uzmanlık alanı marangozluk, camcılık gibi zanaatlar, müzik, resim, heykel gibi sanatlar, ortaçağ tarihi, sanat tarihi, arkeoloji gibi okuma gerektiren uğraşlar, botanik, meteoroloji, jeoloji, entomoloji, bilgisayar programlama gibi çeşitli bilim dalları olabilir.

Burs. İstedığımız türden öğrencinin bu kapsamda ve amaçta bir özel okulun giderini karşılayacak ekonomik gücü genellikle yoktur. İdeal olarak tüm öğrencilerimizi burslu almalıyız. Bu mümkün değilse, bu sorunun çözümü için düşünce üretmeliyiz.

Başarı Kriteri. Yüzde 10 başarı ciddi bir başarıdır. Diğer yüzde 90'ın da ülkemiz için önemli işler yapacağına eminim ama.